

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Сёз экономиканы тутхучлу бёлюмлерин айнытыуну юсюнден баргъанды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Сбербанкны Юг-Запад банкны таматасы **Евгений Титов** бла ишчи тюбешиу бардыргъанды. Ушакны кезиунде сёз предпринимательлики, жашау журтланы кырулушуну, бизнесге бла халкъга уллу магъананы тухан кырал программаланы, транспортну айнытыуну, школлада цифралы амалланы кенг синдириуну юсюнден баргъанды.

Казбек Коков Сбербанк бюгонлюкде хар жаны бла да айны, аны бла бирге кыраилыгын ёсдюре барган структурага айланганын чертгенди. «Аны Къабарты-Малкъарда бардырылган проектлери хайырлыкъларын кёрюзтуп башлагъандыла. Бизни бирге ишлеуобюзиуну юсюнден айтханда, ол финансла жумушла бла чеклени кялмай, адамларыбызны кыраилыкъларын кётюрюге себеплик этерик башламчылыкъланы да биз бирге жашауда бардырлыкълары», - дегенди.

Евгений Титов ол башчылык этген банк Къабарты-Малкъарда кеп жумушла тындыргъанын чертгенди - магъаналы инвестиция проектлеге багъа берилуден башлап битеу бёлюмде цифралы амалны кийриуге, финансла жаны бла билимни ёсдюрюуге эмда инновациялы товарла бла жумушла республикада хар адамга да жетерча этиуге дери.

Ол билдиргенича, Проект

офисни ишине кёре 2020 жылдан бери республикага уллу магъананы тутхан 28 проектге экспертиза бардырылганды. Бизнесге бла халкъга банк 16 миллиард сомгъа кредитле бергенди. Ипотека кредитге сурам ёседи, регионда аны 3,5 минг чакълы бир юйор хайырланганды. Ол а жеринден тепдирилмеген ырысхыны кёбейе баргъанына себеплик этеди. Сбербанк жашау журтланы 25 минг квадрат метрин ишлеуге аха беледи.

-Сбер дагыда Къабарты-Малкъарда жашагъанлагъа бла аны кыонакъларына цифралы инфраструктураны айнытыргъа болушады. Банкны юсю бла жумушларын тындыргъанланы 80 проценти чакълы бири регионда финанс онлайн-сервислени хайырланады. Мында социал магъаналы бизнесге бла

адамланы жашауларын бла ишлерин бютюн тынчылыкълы, солуларын а ырахатлы этерге болушхан инвестпроектле бла бирге ишлеуге энчи эс бурулады. Сбербанкны регион ESG-проектлеге деп белген ахчасы 1 миллиард сомгъа жетеди, - деп билдиргенди Евгений Титов.

Къабарты-Малкъарны Башчысы кредитлени асламысы туризмде, кырулушда эмда эл мюлкде гитче эм орта бизнесге тышгенин айтханды. Инвестиция проектлеге эксперт багъа берилуде бирге ишлеу бютюн магъаналы боллугун чертгенди. Тюбешиуде банк бла байламлыкъланы андан ары кенгертуну онглари да сюзюлгендиле.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Жангыз бир кюннге – 80 саусуз

КъМР-де Коронавирусу профилактикасы эм аны жайылууна кыжау регион оператив штабдан белгили этгенлерича, тюнене коронавирусу 80 адамга жукъгъанды. Пандемияны аллындан бери вирусдан 26 318 адам ауругъандыла. Тийишли багъудан сора 24,4 мингге жууук пациент сау болгъандыла (ол санда тюнене – 35). Бюгонлюкде медицина болушлукъ 1350 адамга бериледи.

Жарсыугъа, бу кыйын арууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсюк барады - 572 инсан. Ол санда тюнене вирусдан тёрт адам ауушханды.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъандан бери 626,6 мингден аслам тест

бардырылганды (бир кюннге - 2148 тинтиу). Госпитальлада 629 пациентге бериледи тийишли болушлукъ, аланы арасында коронавирусу аруу жукъгъаны ачыкъланмагъанла да бардыла. Реанимация бёлюмде 84 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгили этгенлерича, республикада юч госпиталь ишлейди, алада 737 жер барды.

Республикада коронавирусу кыжау вакцинаны 51 арада салдырыргъа онг барды. Ала Нальчикде эмда битеу районлада да кыралгъандыла. Ала бла бирге мобильный пунктла да ишлейдиле. Уколну салдырыргъа «Госуслуги» порталда жазылыргъа онг барды, поликлиниканы регистратурасына

сёлеширге да боллукъду.

Россейде бир кюннге COVID-19 вирус жукъгъанланы саны 23,8 мингден асламды. Пандемияны аллындан бери кыралда 6,08 миллион адам ауругъандыла. Бюгонлюкде 5,4 миллион адам сау болгъандыла – бир кюннге 22,5 минг пациент. Арууну кётюралмай кыралда 152,2 минг адам ауушханды, ол санда тюнене – 795 саусуз.

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кёре уа, битеу дунияда бу аруу 192,5 миллион адамга жукъгъанды. COVID-19-дан ёлгенлени саны 4,13 миллиондан озгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Олимпиада

Тёртжыллыкъланы эм сакъланган эришиую башланганды

Японияны ара шахары Токиода кыуанчы халда XXXII Жай Олимпиада оюнга ачылгъандыла. Коронавирусу пандемиясы бла байламлы ол биринчи кёре кырауучула болмагъанлай ётгенди. Россейли спортчула анда кыралны олимпиада комитетини (ОКР) байрагы бла Сан-Маринону спортчуларындан сора

элтгендиле. Жыйымдык кыаум 335 адамдан кыуаралгъанды. Арбитраж сюдно санкцияларын хатасындан россейли спортчула Кыралны байрагыны орунуна ОКР-ну байрагы бла чыгарыкълдыла. Сора ала хорлагъанда саугъалауну кезиунде кыралны гимнини орунуна Пётр Чайковскийни биринчи концер-

77-чиле болуп чыкългандыла. Комитетни башчысы Станислав Поздняков билдиргенге кёре, ачылыугъа командабыздан 80-ден кеп адамга кыатышыргъа эркинлик берилмегенди.

Командабызны белгисин фехтовальщица Софья Великая бла волейболчу Максим Михайлов

тинден музыка эшитилириди. Жай Олимпиадага бизни республикадан талай спортчула кыатышырыкълдыла: женгил атлетле Мария Ласицкене бла Михаил Акименко, гёжефле Мусскаланы Исмайыл бла Рустам Аскалалов.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Жетишим

Атабийланы Маликаны кезиулю хорламы

«Таврида» грант конкурса биринчи жерни жерлешибиз Атабийланы Малика алгъанды. Ол «Тишина гор» деген проекти бла бир миллион сом кытханды.

Муратларыны юсюнден айта, Малика ала кырачай-малкъар тилде толу метражлы фильм алдырлыкъларын, аны музыканы жаны бла айбатландырыугъа уа Шимал Кавказны шёндюлюю композиторларын чыгъармалары хайырланылыкъларын билдиргенди.

-Бу проект жаш тёлёну эсин миллет маданиятха бурулугъуна ышанабыз, фильм Къабарты-Малкъарда, Кырачай-Черкесде, Шимал Осетия-Аланияда бла Ставрополь крайда кёрюзтюлюкю,- дегенди ол.

«Таврида» конкурс Жаш тёлёну ишлери жаны бла федерал агентствону башламчы-

лыгы бла «Россей – онгланы кыралы» платформаны чеклеринде бардырылады. Анга быйыл 26 проект жиберилгенди, эксперт комиссия аладан онусун сайлагъанды, аланы тамамлаугъа 5 миллион 957 минг сом бёлёнгенди.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ
Зульфия.

Кенгеш

Электроэнергияны кьоранчларын азайтырча

Кёп болмай «Россети Северный Кавказ» - «Кабалкэнэро» - компанияны бёлюмоню башчысы Муртаз Каров районлада электросетьлени таматары бла кенгеш бардырганды. Ол ток бла жалчытхан организацияны объекттеринде кьоранчлары азайтырча мадар этилирге кереклисине эмда башха соруулагда жораланганды.

Тюбешуиде кыш бла жай кезиуде электросетьле улуу ауурлук бла ишленгенери ючюн, алагда аслам эс бурулурга кереклиси айтылганды. Быйыл республикада хауа болум терк-терк торленгенги ючюн токхуа авариялары оператив халда кетериге хазыр болганлай турадыла. Сёз ючюн, кюн исиледе электрокюч объекттерде от туюшерине кьоркюу сакълана эсе, кьаты желлени хатасындан жуукьуда ёсген теркле ток ызланы юзедиле эм чыпында да сынаргда боладыла.

Былтыр бла быйыл «Россети Северный Кавказ» кесини мюлкюне Нальчик шахар округда, Элбрус, Терк эм Урван

районлада энергообъектлени кьошханды. Аны себеплиги бла энди суукьулагда заманында хазырларыгда, ол санда ремонт эм жангыртуу ишлени да тынгылы бардырыргда жарарыкды.

Жыйылууда быйыл биринчи августдан башлап республикада ток бла жалчытуу «Россети Северный Кавказ» компанияны борчуна киргени бла байламлы аны стратегиялы иши да сюзюлгенди. Баш муратладан бири токхуа кьоранчларын азайтыргда, ол санда тас болмазча этерге.

Муртаз Каров абонентле жунчумаз ючюн РЭС-ни таматарына сагь-

ынылган кезиуде учёт бардырып бошаргда эсеплеген приборлада кёрюмдюлени жазаргда эм телеуле да жангы бланкалагьа кёре этиликлерин билдириге тийишлисин чертгенди. Аны чеклеринде контролёрла 132 минг адам бла 21 организация да болургда керекдиле. Бу ишни юйно иелери кеслери да тамамларгда эркиндиле. Аны ючюн жангы реквизиитлери бла квитанциягда эсеплеген приборлада не болганын жазып, компанияны бёлюмлерине элтирге тийишлиди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ЖАЙ СОЛУУ

Кьонакьладан — сауьгала, кьонакьбайладан — жырла, тепсеуле

Долинскде «Вершина» санаторийде «Лидер» профилли сменни экинчи кьауумуна кьуанчлы халда тюбегендиле. Бери, хар замандача, солургда эмда саулуькларын кючлендириге республиканы торлю-торлю районларында эплиден артык жаш бла кьыз келгендиле.

Алагда жораланган кьуанчлы жыйылуьга Россейни МВД-сыны Нальчик шахар управлениасыны таматасыны орунбасары Жантудуулары Залим, сабийлени ишлери жаны бла шахар управленианы начальниги Марита Шорова, КьМР-де Сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченныйде консультант Манияланы Ламия, КьМР-де МВД-ны Жамуат советини председателини орунбасары Ирина Кишукова эмда «Айнытуу» жандаурулук фондну жаш тёлю программаларыны координатору Назир Кишуков кьатышхандыла.

Полициячыла кьуру кьоллары бла келмегендиле, алгьыш эмда насыхат сёзлерин айтып бошагьандан сора, сауьгагда спорт оюнланы кереклерин бергендиле.

Тюбешуию кезиуде солургда келген

Жантудуулары Залим.

жашла, кьызла да жырлап, тепсеп да кьонакьланы кьуандыргьандыла, ол угьай да, гимнастикадан хунерликлерин да кёрюзгьендиле. Ахырында уа отрядлагда юлешинип, девизлерин туура этгендиле.

Тюбешуи сабийлени жарык тепсеуле-ри бла бошалгьанды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгьанды.

ПАРТИЯЛА

Саулуьк сакьлауны игилендирюню соруулары халкь программагда кийирилликдиле

Врачла «Единая Россия» партияны халкь программасына элдеде саулуьк сакьлауны игилендирю жаны бла предложенила хазырлагьандыла. Ала «Денис Проценко бла консилиум» проектни чеклеринде сюзюлгендиле.

Медицина хайырлы ишлер, адамланы жарыуларына, излемлерине келишир ючюн аны кесине да «диагноз» салып, «багьуу» амалларын элдеге керекди. Бу ишде уа партия себеплик этерикди, дегенди аны ача Коммунаркада больницаны баш врачы Денис Проценко.

Россей – улуу кьыралды. Коммунаркада болган оборудование хар жерде да жокьуде. Болсада элдеде, улуу шахарлада да адамла медицинада шёндюю излемге кёре торлеуилени сезерча мадарла сингидириге тийишлиди, дегенди ол.

Бу жумушланы ача бла жалчытуу артыкьуда магьаналы болгьаныны юсюнден баргьанды сёз консилиумда. Фельдшер-акusher пунктла адамлагьа бютонда жуукь болгьанларын эсге алып, алагда финансла бёлююну низамын жангыдан сюзере керекди. Аны юсюнден Чебоксарыде район больницаны баш врачы Владимир Викторос айтханды.

Элдеде жашагьанлагьа ахчаны халкьны санына кёре бёлнурге, медиклени элдеде ишлерге кёллендирю мадарла керекдиле, дегенди ол.

Жыйылуьга кьатышхан экспертле элдеде саулуьк сакьлауны игилендирю шёндюю фельдшер-акusher пунктланы ишлетуу, эскилени жангыртуу артыкьуда магьаналы болгьаны да айтхандыла. Сёзге, халкь фронтну шартларына кёре, былтыр регионлада ишлетирге белгиленген медицина учрежденияланы жалаанда 70 проценти хайырларыгда берилгендиле. Быйылны биринчи жарымьнда арта кьаьлуу азайтыргда кьолдан келгенди – 1359 объектден 1268-си битдирилгендиле. Аны бла бирге 6 субъектде 91 объект хайырларыгда берилгенди.

Медицианы игилендирю кадрла энчи жерни аладыла. Элдеде медикле жетишмегенни баш сылтауу вузланы бошагьанла улуу шахарлада клиника-

лада ишлерге итингенлери бла байламлыды.

Медицина вузну бошагьан жаш адамланы жашау журтла бла жалчытуу мадарла кёллендириге боллукьдула элдеде ишлерге. Алай «Земский доктор» программаны чеклеринде бёлюннген ача бу сорууны тамамлауда азлыкь этеди, - дегенди GMS Hospital (Москва) учрежденияны медицина жаны бла башчысы Бадма Башанкаев.

Бир-бир регионлада халкьны медицина болушлукьну амаллары бла кенг шагьирейлендирю да магьаналыды. Адамла кёбюсюнде бийик технологиялы болушлукьну кеслеринде алыргда боллукьларыны юсюнден билмейдиле.

Нейрохирургия жаны бла Федерал араны баш врачы Альберт Суфинан телемедицианы айнытууны юсюнден айтханды. «Бизни арада он жылны ичинде кьыралны субъекттеринден саусузагда 40 мингден аслам бийик технологиялы операция бардырылгьанды. Ара ишлеп башлагьан кезиуден бери кьыралны инсанлары дистанция халда нейрохирургия болушлукьун аладыла. Саусузаланы 18 проценти аллай консультациядан сора келедиле операциягда: жылга орта эсеп бла минг адам», - дегенди ол.

«Консилиумга» кьатышханла «Единая Россияны» халкь программасына саулуьк сакьлауда кемчиликлени кетериге себеплик этеригин чертгендиле. Партия берген амалланы тюз хайырларыгда кереклисине, программагда кийирилген предложенила субъекттерде саулуьк сакьлауны игилендириге себеплик этериклерин юслеринден да баргьанды сёз.

Эсигизге салайыкь, «Денис Проценко бла консилиум» проектни чеклеринде кьыралны субъекттеринден видеоконференция амал бла медицинада кемчиликлени сюзюп, аланы кетериюну жолаарын излейдиле. Аны кезиуде этилген предложенила «Единая Россияны» халкь программасына кийирилдикдиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагьанды.

Хазырланыу

Кьолдан келгенни аямайдыла

Черек районну билим берген учрежденияларында ремонт ишле кьыстау барадыла. Аланы ата-анала, устазла да, биригип, кеслери тамамлайдыла. Элчи кьызчыкьла бла жашчыкьла 1 сентябрьде

Аминатны, онунчу классны окуучулары Кючмезланы Залинаны, Жангорзаланы Изабелланы, Герузланы Фатиматны энчи белгилегенди.

Битеу класслада эски болгьан ток ызла,

жангыртылгьан, таза, жарык класслагда келир ючюн кьолдан келгенни аямайдыла.

Терпегежде орта школну директорну окутуу жаны бла орунбасары Созайланы Лейля Пашаевна айтханга кёре, мында да жангыртуу ишлени асламысын школчула, аланы ата-аналары, устазла да тамамлайдыла. Ала барысы да таза жюрөкден болушлукь этедиле, бир кибик ахшы урунадыла. Эм тирилени араларында ол Гайяланы Мариямны, Кючмезланы

кёп жерледе эрттеден бери жанмай тургьан чыракьла алышыннгандыла, бир бир кабинеттеде полгьа жангы линолеум салыннганды. Мындан ары мектепни спорт залына ремонт этиликди. Аны да полун, кьабыргьаларын да бояргда керекди. Жуукь заманда окуу юйно арбазы, анга жуукьуда жерле да кир-кипчикден тазаланырыкьдыла, деп билдиргендиле бизге Черек районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасындан.

Люба АДИЛОВА.

ЖОЛУЧУЛУКЪ

Редакцияны ишин ачыкылап, эллелени да оюмларына тынгылазгандыла

Газетни келечилери Хабазда окуучулары бла тубешгендиле

Орта күн «Заманны» келечилери Хабазда окуучула бла тубешгендиле, алагыя редакцияны шендюгю ишин юсюнден тынгылы хапар айтхандыла, элни администрациясына келгенлени оюмларына тынгылазгандыла.

Тубешуно ача, газетни баш редактору Кьонакъланы Хасан издания чыгып башлаганлы юч жылдан 100 жыл боллугун билдиргенди. Газетни не заманда да баш борчларындан бири халкыбызгыя республикада, кыралда бола турган жангылыкъланы билдириу, элле-

рибизни, анда жашагъанлары харкюнлюк турмушларыны юсюнден хапарла айтыу болгъанын чертгенди.

Белгили, атлары битеу кыралгыя айтдырган уланларыбызны бла кызыларыбызны юсюнден статьяла, очеркле, ушакыла терк-терк басмалана турганларын да айтханды. Андан сора да, газет кыраачай-малкыар тилни сакълауыга, аны айнытуугыя жоралап кълаллай материалла хазырлагъанын, аланы магъаналылыкъларыны, редакция окуучулары бла байламлыкъланы кълаллай журюргенини юсюнден билдиргенди.

Жыйылуугыя келген Мусукъланы Рамазан газетни сыйлоп окууганын, аны бетлеринде малкыар халкыны тарыхыны, жер атларыбызны юсюнден терк-терк матери-

алла басмалана турсала иги боллугун чертгенди. Ол иш ёсюп келген тёлёге да туугъан журтун сюерге себеплик этерикди, дегенди.

Кёл жылланы элни орта школунда малкыар тилни бла адабиятны устазы болуп ишлеген Аппайланы Мураддин кыраачай-малкыар тилни сакълауыга, ол магъаналы жумушка бир инсан да уллу кёллю болмазгыя кереклисин энчи белгилегенди. Ана тил бла саулай маданиятта ишлегенлени башда сагъынылган жууаплы соруулагыя уллу кёллю болмазгыя чакырганды.

Богъатырлары Елена да ана тилибизни учуз этмезге кереклисин, элде ёсген сабийле окуна кеси тиллеринде сёлешмей, башха тилге кёлчюп, бир бирлери бла оюмларын алай ангылатханларына жарсыганды. Малкыар

тилде мультфильмле болсала, телевиденияда, радиода да сабий программала кёл кёлгюзтюкселе, тилге юренирге себеплик боллугун айтханды.

Улбашланы Кезибанны оюмуна кёре уа, «Заманны» келечилерини быллай тубешуилери аны окуучуларыны санын кёбейтирге себеплик этерикди, журналистлени элде жашагъанла бла бютюч жуууклашдырылкъды.

Элни администрациясыны башчысы Тубейланы Марина газетде ишлегенлени эллиле бла тубешуилерини уллу магъанасы болгъанын чертгенди.

«Заманны» уллу эм бай тарыхы барды, газет миллиетибизни маданиятыны бир кесегиди, ол себепден эллиле да аны сыйлоп окуурукъдула. Быллай тубешуиле окуучулары санларын кёбейтирге, элни жашаууну, эллилени, ол санда ёсюп келген жаш тёлёню, юсюнден материалла жазаргыя себеплик этерикди, дегенди.

Аны бла бирге Марина Магомедовна тубешууге келгенлени, шендюгю электрон амалланы хайырлана, редакцияны коллективи бла байламлыкълы журюргюге чакырганды. Аны магъанасы уллу болгъанын да эсгертгенди.

Закон

Устазлагыя кырал болушлукъну низамы тохташдырылганды

РФ-де «Билим бериуню юсюнден» федерал законда бла регионланы кеслерини праволу актларында устазлагыя кырал себепликни низамы тохташдырылганды. Аланы арасында бир нечла льготаны энчи белгилерчады. Ол санда устазлагыя ишчи ыйык кысхартылганын да. Орта эсеп бла ыйыкыга ала 18-36

уа жашау журт-коммунал тёлёлеге льготала да тохташдырылгандыла. Бир кырал экзаменнге кыатышханлагыя, классдан тышында ишни бардыргъанлагыя, продленка кырауумлада ишлегенлеге да бардыла кыошакъ тёлёлеу.

РФ-ни Президентини башламчылыгы бла быйыл 1 сентябрьден колледжде оку-

сагъатны ишлейдиле. Андан арасында ахча кыошакъ халда теленеди.

Дагыда солуу кезиу да созулады: 42 кунден 56 куннге дери. Узакъ Северни субъектлеринде уа ол 80 куннге жетеди. Аны бла бирге устаз сау жылы солургыя кетерге эркинди – жаланда анга ахча теленмейди. Пенсиягыя болжалдан алгъа чыгаргыя да боллукъду.

Класс таматалагыя ай сайын кыошакъ халда 5 минг сом теленеди. Бу кырал болушлукъ былтыр РФ-ни Президентини башламчылыгы бла кийирилгенди.

«РФ-ни сыйлы устазы» атха тийишли болгъанлагыя да тохташдырылгандыла льготала. Сёз ючюн, айлыкыга кёре кыошакъ ахча теленеди – 15 процент тенгли. Пенсиягыя чыкыгъанда, «Урунуу ветераны» деген атны алыргыя болады: ол а кыошакъ тёлёлеу, льготала да бередит.

Кыралны бир-бир регионларында транспортда журюрге, элдеде жашагъан устазлагыя

уучулары кырауумларыны кураторларына да ай сайын 5 минг сом теленирдики, школлада класс таматалагыяча. Правительство федерал бюджетден бу жумушлагыя ахча бериуню низамын кыабыл кёргенди. Кыошакъ тёлёлеу орта профессионал билим бериу программаланы толтурган кырал эм муниципал учурдениялада ишлеген кураторлагыя этилликдиле. Федерал бюджетден бу жумушлагыя жылгыя 9,6 миллиард сом бёлюрге белгиленеди.

Жаш специалистлени кёллендириу мадарла да бардыла. Алай бла педагогика вузну бошап, устазлыкыны сайлагъан жаш адамлагыя бир кёре пособие теленеди. Аны ёлчегин регион тохташдырады. Аны бла бирге субъектлеге жаш устазланы социал жашау журт бла жалчытыргыя, неда ипотекагыя льготала кийирирге эркинликле да берилгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Жаш тёлё

«Жарауларымы дайым бардыргъанлай турлукъма»

Тырнауазу 5-чи номерли гимназиясыны окуучусу Тамирлан Абулькин тенгшилерини асламысыча жыгышыу, бокс, каратэ неда ауур атлетика бла кюрешмегенлей, спортну оюн тюрлюлерини энчи эс бурлады. Нек сайлаганды ол топ оюнланы?

- Жууап алайды, - дейди Тамирлан, - мени тийишли юлгюлерим бардыла – атам эм аппам кеслерини заманларында ахшы футболчула болгандыла, волейболдан бла баскетболдан эришулеге кыатышхандыла. Аланы ызлары бла барганма. Спорт бла сабийлигимден кюрешип башлаганма, ёсгенден сора атам (ол физкультурадан устазды) школ спорт залгыя

журюп, абаданыракъ сабийле бла ойнап турганма. Залда эм стадионда жараула кеслерин билдиргендиле – мен КъМР-ни футболдан биринчи дивизионунда биринчилигине кыатышхан «Эльбрус» командадагы кыошулганма. Ол заманда сегизинчи классда окугъанма. Манга бусагытта оналты жыл болады, командабыз а бийик дивизионда кесин сынайды.

Тамирлан кесин мини-футболда да кёлгюзтгенди – юч жылны ичинде Мызыланы Мухтарны хурметине аталып бардырылган район турнирлени эм иги ойнаучусу болганды. Ол спортну башха оюн тюрлюлеринде да жетишимлиди. Сёз ючюн, волейболда – КъМР-ни

спартакиадагыя кыатышды, республиканы жаш тёлё жыйымдык командасыны кел-

лечисиди. Команда бла бирге ол ЛОКОбаскет Битеуроссей турнирни зоналы эришулеринде да хорлаганды.

Кесини спорт жетишимлери ючюн Тамирлан эки кере «Артекде» болганды. Путёвканын анга республика бергенди, ол Эльбрус райондан алай бла ары барган биринчи школчуду. Халкыла аралы сабий арада Абулькин кесин ахшы жаны бла кёлгюзтгенди. Биринчи келгенинде, 2019 жылда, ол анда футболдан бла волейболдан лагер команданы капитаны эди. Спортта жетишимлиги ючюн ол алтын белгиге тийишли болганды. Быйыл да ол «Артекде» волейболдан эм иги ойнаучу болуп, эсде кыаллыкъ алтын майдал

бла саугъаланганды. Аны отряды тарыхда биринчи кере РосМорПорт тенгиз многоборьени кубогу ючюн эришулде хорлаганды.

Тамирланны саугыалары аслам жыйылгандыла. Ол окугъан да бек иги этеди, «Жылны волонтерю» конкурсда алчыды. Жаш тюрлю-тюрлю форумлагыя да кыатышды, ол санда «Старт. Машукга». Ол «Улуу перемена» эришуно жарым финалына жетгенди эм Россей школчулары кымылдауларыны Эльбрус районда алчысы болганды.

Эндиги окуу жылда Абулькин школну тауусурукъду. Кыайсы ызда билимин андан ары ёсдюрлюгюне алыкыа сагъыш этеди. «Алай кыайсы вузну сайласам да, - дейди Тамирлан, - спорт бла кюрешгенлей турлукъма, ансыз жашааллыкъ туюолме».

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Валерий Рамазанович ол заманда, бизни республикадан болуп, Совет Союзда намысы бек жюриоген эки академияда - Сауутланган кючлени генеральный штабыны академиясында эм Москваны Фрунзе атлы аскер академиясында - оккуп, аскер усталык алган юч жашыбыздан

аны бошар заманга ол орус тилни юсюне немис тилни да кышуп, курсда бек айырмалы курсантладан бирине саналганды.

Орус тилни окутхан устаз Валерийни тилге алай уста юйренгенине асыры кыуангандан, курсу аллында жиялган окуяна этгенди. Баям, ол се-

нералла эдиле. Академияга уа бир генералны бла эки полковникни, ол санда малкварлы жашны, алган эдиле. Валерий, бизге кеси айтханлай, ол жаланда кесине ышана эди, андан-мындан болушлук келликди деген сагышны ол Суворов атлы училищеге киргенинде окуна унутхан эди.

май кылады.

Подольск шахарда болган аскер архивледе табылган шартлагга кере, Уяна улуну атасы Рамазанни Уллу Ата журт уруш барган кезиуде кыагытлары Совет Союзну жигити деген атха кёргоз-толгендиле. Жарсыуга, ол заманда малквар халкыны

органилага ишлерге онг бермей, халкыны да тынчлыгын алып тургандыла. Аймай уруш бара эди. Ол себеден Сауутланган кючле, право органланы келечилери бла бирге республикада право нызамны тохташдырыр ючюн, кеп ишни тамамларга, ол санда аскер операцияланы бардырырга да тышгенди.

Болсада, Уяна улуну Таджикистанга Сауутланган кючлени мурдорун кыра, аланы, не да этип, аягы юсюне сал деп чакырган эдиле. Ол жумушну тамамларга кереклисин Уяналаны Валерий кимден да иги анылай эди. Ол хыйсаплаганга кере, Таджикистанны аскерлери юч тюрлю бёлюмден - жаюу, хауа эмда жаюу хауа бла чапханда анга кыажу турлук аскерле - кыуарга керек эди. Саулайда Уяна улу Таджикистанда жыл бла жарым турганы себепли, ол кысыха заманны ичинде аскер базаны мурдорун эмда инфраструктурасын этген эди. Ол Валерийни тыш кыралга барган командировкасыны бек кыйын, маганалы эм жууалгы да ишлеринден бири эди.

Токъсанынчы жыллада Россейни Сауутланган кючлеринде штатла кысыхар-тылганда, Уяналаны Валерийге да аскер кыулуугундан кетерге тышгенди. Ол кезиуде кыралда 4,5 миллион аскерчиден жаланда 1,5 миллиону бек кыйын эди. Жарсыуга, Уяна улу, генерал чынны да алмай, генерал-полковник ишлер кыулууга турганлай, пенсияга чыкканды.

Жашауунда кеп тюрлю сейир затланы кёрген солдат бла жарым кюню ушакъ этип турганымда да эрикмеген эдим. Белгилерчады, Валерий бир кезиуде кыралда аты айтылган генерал Александр Иванович Лебедь башчылык этген 14-чю армияда кыулуук этгенин, татлы шуёхла да болганларын.

- Саша бла мен бек татлы шуёхла эдик, - деп эсгерген эди ол. Юйюрлери бла окуяна шуёлуук жюриоту тургандыла. Аскерден кетгенден сора да аны бла байламлыкны юзмеген эди. Ол Красноярск крайны губернаторуна айрылгандан сора да барып турганды анга. Ажымлы ауушханында уа, бир жууук адамымдан айрылганча алай болган эдим, деп эсгерген эди ол.

Валерий кесини аскер борчун айыпсыз толтурганды, аны ючюн кырал саугыла да алганды. Алай ол ала бла махтанмаганды бир да. Ол заманда тилеп, алай чыгартхан эдим аны майдаллары тагылган аскер кителин кюбюрюнден. Валерий, чынты офицерча, бир да сокурраммаганды кесини жашауун аскер бла байламлы этгенин. Ол угтай эсе, бизни малкварлы жашларыбызга аскер усталыкыны сайласагызы, бир заманда да жангыл-мазсыз деп, насийхат сёзлени айтаханы эсимдеди.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан.

Эсгерю

Бююн 24 июльда россей аскерни полковнигине Уяналаны Рамазанни жашы Валерийге 73 жыл толлукъ эди. Жарсыуга, ол дуниядан 2013 жылда декабрь айда кетгенди. Уяна улу, Таджикистанны кыоруулау министрини алгынны биринчи орунбасары, Сауутланган кючлени генеральный штабыны начальниги эм ол сауутланган кючлени мурдорун салган чынты офицер болганды. Аны бла Нальчикде, Кыулий улу атлы проспекте орналган фатарында тюбешген эдик.

Алга кеп заманны кыратмазга келишген эсек да, Уяна улу аламан, уста хапарчы болганы себепли, ушагыбыз төрт сагыатдан да кепге созулган эди.

Полковникни насийхат сёзлери

бири болганды. Ары дери ол Орджоникидзе шахарда (Владикавказда) Суворов атлы аскер училищеге окуганды, аскер командирлени хазырлаган училищени да анда тауусханды.

Окыуудан сора кеп аскер бёлюмде, ол санда совет аскерлени Германияда орналган кыауумунда кыулуук этгенди, Тирасполь шахарда 14-чю аскерде, Одесса аскер округда, башха аскер кыауумлада оперативный бёлюмлени начальниги болуп турганды.

Приднестровьеде борчларын жетишимли толтурганы ючюн ол «За отвагу» майдал бла саугаланганды. Таджикистанны алгынны Президентни Эмомали Рахмонов да аллай майдал бла эм аты жазылган сауут бла саугалаганды Уяна улун.

Аны бла тюбешген кезиууде Валерий мемуарла жаза эди, сабийлерине, туудукларына кыууана, аланы жашауга юйрете, кыолундан келгенича болушлугун да аямай. Ушагыбызны ахырында былай айтады: «Жарсыуга, не эсе да тукъумубузда эр кишиле кеп жашамайдыла», - деген эди.

Малкварлы жашны жашауу аскер бла байламлы боллугу сабийлигинде окуяна белгиле болганды. Анга ол атны атасы белгиле лётчик Валерий Чкаловну намысына жоралап, аныча лётчик болсун деп атаган эди. Жарсыуга, Валерийге 12 жыл болганда, атасы ауушады, алай аны аскер кийим кирге иттинулюго кетмейди, гитче заманында окуяна аскерчи болурга тау-келгенди.

Орджоникидзеде окууун бошагандан сора жаш офицерни Восток Германияга кыулуук этерге жибердиле. Ол заманда тыш кыралга жаланда айырмалы офицерлени ийгенлерини юсюнден айтыр керги болмаз. Валерийге уа ары тышген уллу насып эди. Аскер училищеге орус тил, артыгыракда грамматика, таулу жашха бек кыйын бериле эди. Алай

Александр Баранов бла.

бепден болур эди Валерийни аскер борчун толтуругга Германияга ийгенлери да.

Ол заманлада халкыбызга хазна белгиле болмай турган, уллу аскер чыны болган жашыбыз Союзну кезиуде тыш кыраллада, ол санда Восток Европыны кыралларында окуяна, бек даражалары жюриоген эки аскер академияны тауусханы уа биз барыбыз да ёхтемленирча шарт туйюлюмю. Ол академияга окургуга тюшер ючюн кандидатланы барын да жети атага дери ким болганларын тинтгендиле. Аны бла бирге аскер усталыгынын, билимин эсге алгандыла. Былайда бир гитче, алай маганалы шартны ачыклай кетсек, тийишли сунума. Уяна улуну аппасы Граждан урушну жигити болганды, кесин да акъ гвардиячыла асмакыга асхандыла.

Белгилесича, аскер Академиялаги кириге суйгенлени конкурсу не заманда да бек уллу болуучуду. Алада окургуга аскер бёлюмлени таматалары кеплени кёргоз-тучюлюле. Окургуга киргенлени уа бир-эки деп санарга болуукду. Валерий кыулуук этген аскер округдан ол жыл алты кандидатдан ючюсо ге-

Уяна улуну аскер ишинде ёсююне бир жаны бла сукъланчыра окунады. Алай аскерчини жашауун эсге тышюрюп, аны кыралга кыулуук этген кезиууде бир заманда да тынчлыгы болмаганын эсге алсакъ, кеп затланы юсюнден сагыш этесе. Болсада, Валерийни эсде кыалчыра, ол угтай эсенг, ёхтемленирча кезиулери аз болмагандыла.

Кыулуук этген заманында аны кыадарында кыйсы кезиуу энчи жерни алганын айтырга кыйынды. Мен оюм этгенге кере, Таджикистанга атланганы артыкда бек эсде кыалган болур. Ол заманда Москвада кыралны Президентине Борис Ельцинге Уяна улуну кыоруулау министр Павел Грачёв элтип барган эди. Тюбешууден сора Россей Федерацияны Президентни анга генерал-майор чынны бериюню юсюнден буйрукъ этген эди, аны Россейни атындан кыулуук этерге башха кыралга барлыгын эсе алып. «Кысыха заманны ичинде документле хазыр боллукъдула», - деген эди министр.

Жарсыуга, ол заманда кыралда тюрлениуле башланадыла, Чечен Республикага аскерле кирип, уруш да ачылады. Алай бла Президентни буйругу да тамамлан-

кёчюрюлгени бла байламлы анга ол атны бермей кыйыгандыла.

Рамазанни жашы Валерийни да кыадары атасына тюзюней ушамаган эсе да, ала бир бирден узакъга кетмегендиле дерге боллукъбуз. Валерийге уа генерал чын берилмей кыалганын баш сылтау аны башха кыралга командировкага жиберген кезиуде кырал кыорулушу тюрленгени, озгъан ёмюрюно токъсанынчы жылларында кыралда эм кyonшу республикалада властыланы алышынганлары, кыралда эм Шимал Кавказда политика тутучусулукъ чырмаулукъ этген болурла деригим келеди.

Уяна улу Таджикистанда болганында ол чынты профессионал, аскер ишде не жаны бла да уллу сынауу эм терен анылау болганын анылатхан эди манга. Кеп да бармай Валерий Рамазановични Таджикистанны кыоруулау министрине кёргозтедиле. Болсада, Уяна улу, ол заманда кеп сагыш этип, ол кыулуукга барырга унамаганды. Ол кезиуде анга Россейни гражданылыгындан да чыгарга эмда анда жашап кыалырга да керек эди. Таджикистанны Президентни Эмомали Рахмонов кеси бир ненча кере да тилегенди Уяна улудан тур мында, ишле деп. Болсада, таулу жаш келленгенди Орта Азияда кыалырга.

Валерий Рамазановични аскер сынауу, билими эм ётюрлюго Таджикистанны Сауутланган кючлерини генеральный штабыны начальниги болган кыадарында бютюнда бек ачыкыланганды. Бек алга ол кыралны сауутланган аскер кючлерин кыуарга керек эди. Уллу кырал чачылып, республикалада уа, артыкда Орта Азияда, кеслери алларына аскер кючлерин кыуарча мурдор да, база да, бек башы уа профессионал кадрла жокъ эдиле. Валерийге хар затны да жангыдан кыуарга тышгенди. Аны бла бирге ол заманда республикада банда кыауумла, правону сакълаучу

Документли киноланы юслеринден айтканда, ол бу сагы атлада артык сейр жырға саналмайды. Совет кырал болганда уа кинотеатрлада хар бир суратлау фильми алдында киножурнал деп, аланы кёргозтоп, кыралны кыалайындан да хапарлы этип тургандыла кыраучуланы. Жарсыуга, бюгон ол төре жокду.

Аллай киноланы алдыргычаны араларында биз сюргонден кыайтхандан артхасында

Маданият

Кавказны тарыхда кыалдырырга итинип

Атталаны Анатолийни бла Владимир Вороковну сагынырга боллукду.

Атта улу, анга мында иш табылмай, Владикавказны студиясында ишлегенди. Аны кысык сюжеттеринде кыралыбызны, асламында кавказ республикалары кыалай айныгычларын, жетишимли урунганланы, жазычуларыбызны, башка белги адамларыбызны юслеринден кинону тили бла айтханды. Аны «Кыайсын», «Осуят», «Казим», «Финиш старта», «Шимал Кавказ», «Кыра жамычы», «Агыч хапар», «Ачыу бла тилек», (1993 ж.), «Кыяда тамга» (1998 ж.) деген эм башка документли ленталары кыраганланы эслериндедиле.

Ол, ауур камерасында да кёторгенлей, Кыарачайда, Малкыарда да кеп айланганды. «Ачыу бла тилек» деген фильм ма алай бла жаратылганды. Аны жигитлери малкыарлыла бла кыарачайлыдыла – Кыобанланы Ахмат, Черкесланы Георгий, Залиханланы Михаил, Байрамукъланы Халимат, Хубийланы Владимир бла Юсюн, Урусланы Алий, Джазаланы Балду, Джанкёзланы Таусолтан, Хачирланы Исмайл эм башкала. Сюргонден кыайтханданы эсгерулерни тау аууларыздан чыккыч кюндөн, ол сыналгандан кепюрно юсю бла ётоп, киши жерине тошоп, анда ёлом, ауруу да кёрюп, жууук адамларыбызны тас этип, таулулугубузу, таукеллигибизни сакылап, юйге кыайтхандыбызны юсюндеди бу кино.

Аны ючюн Атталаны Анатолий 2011 жылда Санкт-Петербургда бардырылган «Послание к человеку» атлы XXI халкыла аралы кинофестивальда сыйлы саугага тийишли болганды.

«Кыяда тамга» уа Улуу Мал-

кыарда болган, адам айтып-айталмалыкык бушуулу ишни – аланы кыорууларыкыла уруш бара турган кезиуде аскерчиле Саутуда бла Глашлада, ол-бу деп кыарамай, сабийлени, кыартланы, тиширулуны кыргычларны юсюндеди. Кинону жигитлери ол зарауатлыкыны сынаган кыарындашларыбыз, эгчелерибиздиде. Аны режиссёр ол замандан кыалай бла эсе да сакланган документле, суратла бла байкычландыра-

Алим Кешоков, композитор Юрий Темирканов, селекционер алим Камбулат Керешов, лётчик-космонавт Виталий Севастьянов эм башкалдыла. Ала барысы да республиканы, аны адамларыны юслеринден айтадыла. Суратла уа тау башладан ары элтген жолладан башланып, урунган адамланы кёргозте, шахарда заводлагы, фабрикалагы кыайтардыла.

Алай санаганда, 1963 жылда Огыры Малкыарда эл жашауно юсюнде Варжан Панасян алдырган «Люди заоблачной долины» деген фильми унутурга жарыккы туюлдою. Аны сценарийин Мактыланы Сафар бла Николай Котляров жазгандыла. Арта, 2017 жылда, аны цифралы жазыуга ётдорюп кёргозтгенде, анда адамланы таныганла да болгандыла.

Кечирек алынган, бу заманы юсюнде документли киноланы айтканда, Анзор Доховну «Победа» деген киносу кеп даулаш чыгарганды. Победа барыбыз да билген кинотеатрны атыды. Былай кыраганда, аны бла кеп тёлүлени эсгерулерни байламдыла. Аны тарыхын фильмде тишируу айтады, кесини кыадары бла байлап. Биз анда тарыхыбыз бла байламлы сыйлы мекамны, ким эсе да кюйдорюп, жок бола турганын керебиз. Ол алай нек болганына хар кимни да кесини жууабы болур, жаш режиссёр а бизни эсибизни бир кыауум кыолайы адам, шахар ортасында ахча келтирлик жерле излей, тишери тарыхыбызны кыруутуп барганларына эс бурруга чакырады.

«Ола бла жулдузла» (2015 ж.) деген кинону москвачы музыкант Фёдор Переврзев бла Булат Халилов алдыргандыла. Кинону ариулугу, анда бир-бир кавказ халкыны халкы чыгармачылыкларыны тюрлючелерни юслеринден айтылган да кыраучуланы ыразы этген эдиле.

«Нейтринону башында кёк» (2017 ж.) деген илму форматлы кинода Бахан ауузуну табийгыатыны ариулугуна сейр этерчады. Ол Россейни илму академиясыны Ядерный излемле жаны бла институтуно, Россейни Билим беруу эм илму министерствосуну болушлугу бла алынганды. Анда Нейтрино обсерваторияны, аны кыралга магнанасыны юсюнде алимле айтадыла, сора ол атлы посёлкада жашаганла да кеслерини жашаулары суратлайдыла.

«Сев Кав Ван Лав» (2019 ж.) деген кинода уа жаш адамланы – блогерлени бери эки ыйыкыга жер, адам кере келген кыауумлары – журналисте, суратчыла, кино алдырычула... - бизни жашау болумубузу, маданиятыбызны, кеслери кёрген табийгыатыбызны, кылыккы хунерибизни юслеринден кеслерини оюмларын айтадыла.

Жарсыуга, документли кинону алдырырга биркочу эркинлик керек болады. Андан сора да, ол иш ырыскы кыоранчла излейди. Ахча кытылыккы, бюджет ол затха сом төлемегени да ауурду жаш кино алдырычулагы. Алай а ала заманы, адамланы сыфатлары, кыайгылары, кёз кыарамлары тарыхда кыоарга итинедиле.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Бушуу

Аны жарыккы сыфаты эсибизде сакыланырыкыды

Бу кюнде Элбрус району жамауатына уллу бушуу сынарға тошгенди – эсде болмай турганлай, жержерли администрацияны Билим беруу управлениясыны таматасыны орунбасары, КъМР-ни билим берууде сыйлы ишчиси, РСФСР-ни халкы жарыккыландыруу отличниги Мурачаланы Хажидатууны кызы Саният дуниясын алышханды.

Ол уруну жолун 1974 жылда Тырныаузда иши жаш тёлүно школунда орус тилден бла адабияттан устаз болуп башлаганды. Экинчи жыл окыуна аны Тырныаузуу шахар билим беруу бёлюмюне кёчюргендиле. Ол анда бир кыауум жылны школ инспектор болуп ишлегенди. 1990 жылда уа Тырныаузуу халкы депутатлары шахар советини председателини орунбасарына айырылганды. Жыл да озгучу Саният Хажидатуунованы ол шахар советте таматага тийишли кёргендиле.

1993 жылда аны район администрацияда Халкыга билим беруу бёлюмюне таматасыны орунбасарыны кыулулугуна салгандыла. 2001 жылда уа аны Элбрус району администрациясыны маданият бёлюмюне таматасы этгендиле. Ол жылда район краевед музейни кырууга да Мурачаланы Саниятны уллу кыыйны барды.

2005 жылда аны Элбрус району администрациясыны Билим беруу управлениясыны таматасына салгандыла. Былайда Саният Хажидатууновна, федерал проектле бла ишлей, школлагы аны модернизациялау планын кийриуде белгилерча жетишимле этгенди. Андан сора аны Элбрус району жержерли администрациясыны таматасыны орунбасары этгендиле. Эки жылдан ол алгыынгы кыулулугуна кыайтып, бу бу-

шуулу ишге дери билим беруу системада ишлеп турганды. 2012 жылда Мурачаланы Саниятха «КъМР-ни билим берууде сыйлы ишчиси» деген ат аталганды. Ол башка сыйлы атлагы, адабиятыбызны мурдорун салган Мечиланы Кязимни майдалана, иги кесек махтау кыагытха да тийишли болганды.

Кыайда да ол тутхан ишин тынгылы толтурганы бла белгиледи. Аллаи адамла боладыла, аладан келген жарыккыкыны, халаллыккыны, тин жылынуу, таукелликини чегин ёнчелеялмазча. Мурачаланы Хажидатууны кызы Саният аллай эди.

Кеп жылланы ичинде билим беруу, маданият жаны бла да халкыбызга керек иши тындырып айланган огурулу, таза ниетли, халал адамдыбыз ауушханы бла байламлы аны юйюрюне, ахлуларына да терең бушуу этгенибизни билдиребиз. Саният Хажидатуунованы жарыккы сыфаты, жумушаккы ауазы эсибизде турлукдула. Жатхан жери жумушаккы болсун.

Элбрус муниципал району жержерли администрациясы, Элбрус муниципал району жержерли администрациясыны Билим беруу управлениясы.

ПЕНСИЯ ФОНД

Ахчасыз, эркинликсиз да кыалмаз ючюн

РФ-ни Пенсия фондуну Кыабарты-Малкыарда бёлюмюндөн билдиргенлериче, арт заманда тюрлю-тюрлю адамла бла организацияла аналык капиталны иелерине аны ахча халда алырга неда энци хакыга анга документлени хазырларга «болушханлары» бла байламлы болумла аслам чыгга башлагандыла. Аманлыкчыла аны бла да чекленмейдиле, аланы телефон бла селешип республиканы кыалайына да консультация алыр ючюн чакырырга боллукду.

Фонд жамауатха энта бир кере эсгерттирге излейди – аналык капиталны ахча халда алыр уллу уголовный бузуклукду, бу жаны бла ишле криминал бла байламдыла. Былай келишимге кыол сала, сиз закон бла берилген ахча-

дан кыруу кыалгандан сора да, уголовный законодательствогла бузуклук этгенге саналырга боллуксуз. Зарконна тийишлиликде, аны жашау-турмуш болумланы игилендируге, сабийлени окутууга эм сакыат баланы реабилитациясына, аны пенсиясына кыоратырга жарайды.

Пенсия фондну ишчилери заявенияланы жержерли кыайсы бёлюмде да аладыла, ол санда электрон халда да, консультацияла бередила. Ала башда сагынылган бузуклуккыла этилгенлерин ачыккыласала, аны юсюнде олсагатлай право сакылау органлагы билдирге борчлудула.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфья.

Конкурс

Минги тауну тийресинде – төрели фестиваль

Струнный музыканы, поэзияны эм автор жырны сөйгөнлени эм ол жаны бла профессионалланы жыйрыккыды республикада «Алтын струна» Битеур-россей фестиваль. Минги тауну тийреси кьонакъланы жетинчи кере аллыккыды. Эришиуле, жангы танышыула, эрттеги шүхла бла тубешиуле КъМКЪУ-ну Базасында 23 июльда башланып 27 июльга дери бардырылыккыдыла.

«Фестивальны Къабарты-Малкъарда кьурау ахшы төре болгъанды. Быллай кыйын заманда окьуна жыйылыуыга кьыралыбызны башха-башха жерлеринден кьонакъла келликдиле, - деп хапарлайды Розетта Марышева, фестивальны продюсери. - Битеу жыйылыула Роспотребнадзорну эсгериулерин эм излемлерин сакълап бардырылыккыдыла», - дейди ол.

Сахнага чыгыула юч номинациядадыла: «Струнный макъам», «Вокал

эришиу» эм «Поэтикалы толкун», сольный эм кьауум бла кьуралгъан номерле да боллуккыдула. Жыл саннга кере чекленуле жоккыдула – кьатышханланы бек гитчелери 3-ден 5 жылга дериди. Проектге кьошулгъанлагъа кубокла, диплома эм эсде кьаллыккы саугъала берилликдиле.

Фестивальны сыйлы кьонакъларыны араларында – Наталья Евневич, конгресс-кёрмюч жаны бла эм уллу компанияны таматасы Галина Хомчик, автор жырлары айтхан белгили артистка, автор жырлары фестивальларыны лауреаты, Грушинский фестивальны дайым жюриисинде болуучу.

В. Высоцкийни эсгериу конюнде аны атын жюриютген бийик-тау музейде концерт кьураллыккыды. Жыйылыу КъМР-ни Курортла эм туризм министерствосуна себеплиги бла бардырылады.

Ангылатуы

Бал батманланы – эсепге

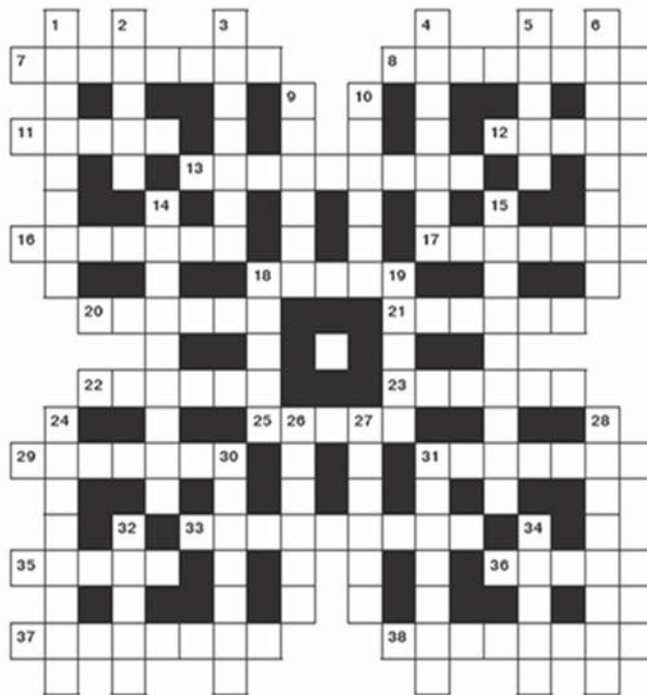
Озгъан айны ахыр конлеринден башлап бизни кьыралда бал чибинчиликни юсонден федерал закон (490-ФЗ) кюч алгъанды. Россельхознадзорну Шимал Кавказда регионла аралы управлениасында белгилегенлерича, тышында кеси алларына кечинген чибинледен бал, балаууз неда башха затла жыйыуу юсонден бу законда жукъ да айтылмайды. Алай анга тийишлиликде энди бал чибинле тутханла, молклерин эсепге салып, алагъа ветеринар-санитар па-

спорта жарашдырыркъа керекдиле.

Кийирилген излемледе чибинлени сакълауыга, аланы пестицидле неда агрохимикатла бла ууландыргъандан кьутхарууыга уллу магъана бериледи. Сабанлагъа аллай затланы жаярдан алгъа бал батманланы иелерине, тегерекдеги элге да эм азындан юч кюн алгъа билдирирге тийишлиди, дегендиле ведомствода.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 7. Огъары Чегемде эски эл. 8. Огъары Малкъарда алгынны эл. 11. Уллу гебен. 12. Басма зат. 13. Кимни болса аман хапарын айтыучу адам. 16. Къарачайда эл. 17. Жюто бичакъ, кьама. 18. Къуран сура. 20. Тажлы адам. 21. Уллу санлы, балапан адам. 22. Бояу. 23. Гыржынны ууакъ кесекчиклери. 25. Кавказда кийик кьой. 29. Жаз башы кьар. 31. Археолог Атабийланы ... 33. Киноларына алгын биз суйюп кьарачу халкъ. 35. Кийик. 36. Малны мойююзюню тыш кьатысы. 37. Ныгышха чыгарсар тууар терини, андан ол да чыкмайды дейдиле. 38. Жерде кьарны тыш кьатысы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ишчи. 2. Жаны барда, жерде да болады. 3. Эртте уучула тауда аллай аяк кийим

кийгендиле. 4. Омакъ кишиле келелерини жагъасына тагъадыла аны. 5. Бек фахмулу. 6. Намазда окьулгъан сура. 9. Азияда ёсген, аяк кийимни атын жюриютген терек. 10. Манга да ала болушхандыла дейди Маммеланы Ибрагим китабыны атында. 14. Тиллери бизге ушагъан сибирь халкъ. 15. Къояннга алай да айтадыла. 18. Сабийни байрамында этилген хантус. 19. Ол салынса, ийнаныула болады кьагъыт. 24. Динде салам бериуно ангылатхан сёз. 26. Кьыралны бир кесеги. 27. Затны сакъ болуп жюриюту. 28. Огъары Малкъарда алгынны эл. 30. Жанындан тоюу. 31. Уллу, кьарыулу адам. 32. Терекни, башха ёсюмю да не бла да ол жалчытады. 34. Алай шифер, төбен жан да болады.

ГАЗЕТНИ 85-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Мандалакъ. 6. Къундуз. 7. Одайгъы. 9. Лейсан. 11. Базук. 12. Чыран. 13. Акъжаулукъ. 20. Ырыслау. 21. Танышыу. 22. Талпыу. 23. Адамлыкъ. 24. Кьылкыяр. 26. Хаталыла. 30. Азман. 31. Дауур. 32. Чырмауукъ. 33. Къаячы. 34. Сехле. 35. Чыккырт.

Ёресине: 2. Ауузлукъ. 3. Алдануу. 4. Жутлукъ. 5. Агъырыкъ. 8. Жандыракёз. 10. Талашдыруу. 14. Жамауат. 15. Латышлы. 16. Чырай. 17. Жалын. 18. Тарых. 19. Ууурт. 25. Балакыа. 27. Айыучач. 28. Лауреат. 29. Налтех.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор, Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасарлары: Геляланы Валентина (1,2,3,10-чу бетле), Бийчеккуланы Жаннета (4,9,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1100 экз. Заказ № 1627

Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru